

ИНСТИТУЦИЈЕ

UDK:347.734:061.1
Bibliid 1451-3188, 10 (2011)
Год X, бр. 37–38, стр. 96–111
Изворни научни рад

Мр Кристина ОБРАДОВИЋ¹

**ЕТИЧКИ КОДЕКСИ ЧЛАНОВА ОРГАНА
ЕВРОПСКЕ ЦЕНТРАЛНЕ БАНКЕ И ЗАПОСЛЕНИХ
У ЕВРОПскоЈ ЦЕНТРАЛНОЈ БАНЦИ**

ABSTRACT

Considering the importance of establishing the comprehensive and effective system of ethical standards in the institution such as the European central bank, the author presents review of the current codes of conduct's provisions, including some basic principles which make the framework of the rules prescribed in these codes of conduct, beside the fact that these principles are not actually the part of those codes of conduct. Thus, the special attention is paid to the independence, conflict of interests, gifts and honors, additional jobs and activities, confidential information and insider information, in other words to the prescribed demands related to those issues – for the members of the Governing Council, members of the Executive Board, as well as for the all employees of the ECB. However, the author analyzes the system of ECB's ethical standards in relation to the concept of the independence of this institution. In this respect, the author concludes that the functions conferred to ECB, as well as institutional, legal, personal, functional and financial independence, granted to provide all necessary preconditions for the smooth performing of these functions – derived the demand for establishing the ethical rules and mechanisms as a form of guarantee that staff of this institution, to whom the Eurozone member states delegated the attributes of their monetary sovereignty, will perform their responsible duties honestly, professionally and conscientiously, taking into account the interests of the Eurozone, a not their personal interests.

---

¹ Народна банка Србије. Напомена: „Ставови изнети у овом тексту су лични ставови аутора и не представљају званичне ставове Народне банке Србије“.

Key words: Code of conduct of the European central bank – Conflict of interests – Gifts and honors – Additional jobs and activities – Confidential information – Insider information.

1) ЕТИЧКИ КОДЕКСИ У ЕВРОПСКОЈ ЦЕНТРАЛНОЈ БАНЦИ

Оквир етичких принципа и правила у Европској централној банци, као део ширег система корпоративног управљања почео је да се гради већ у првим годинама њеног постојања. Први корак који је у том смислу предузет било је доношење Етичког кодекса Европске централне банке,² који је Извршни одбор још 8. марта 2001. године усвојио као акт којим се утврђују професионални стандарди и правила понашања за чланове тог одбора и за остале запослене у ЕЦБ-у. С обзиром на то да чланови Управног савета, као најзначајнијег органа Европске централне банке, имају посебну одговорност у очувању њеног интегритета и угледа, а како би истакли највише професионалне стандарде понашања и обезбедили поштовање тих стандарда у обављању својих функција – чланови овог савета су 16. маја 2002. године закључили Меморандум о разумевању, којим је за те чланове утврђен Етички кодекс.³ Ови стандарди и правила су у међувремену ревидирани, што је резултирало усвајањем нових етичких кодекса. Контекст у ком треба сагледати циљ доношења и *ratio legis* одредаба етичких кодекса Европске централне банке разликује се од контекста у којем се градила пословна етика својствена пословним банкама и другим финансијским институцијама. Наиме, разлог због ког пословне банке утврђују систем професионалних вредности и успостављају механизме за поштовање ових вредности најчешће је у намери да се придобије и очува поверење клијената, те оствари што већи профит, а каткад може произлазити и из захтева регулатора.⁴ Систем етичких правила Европске централне банке, с друге стране, иако је успостављен с циљем да се изгради и очува поверење

---

² “Code of conduct of the ECB, in accordance with Article 11.3 of the Rules of Procedure of the ECB”, *OJ C* 76, 8.3.2001.

³ “Code of Conduct for the members of the Governing Council”, *OJ C* 123, 24.5.2002.

⁴ Према Лаури Неш, разлог за повећање значаја етике у пословном окружењу лежи у томе што су директори сагледали трошкове настале као последице скандала у које су била умешана њихова предузећа, и то: високе новчане казне, ремећење рутине у пословању, преваре унутар предузећа, нарушавање угледа предузећа и др. (Више о појму пословне етике: Laura L. Nash, “Good Intentions Aside”, *Harvard Business School Press*, 1990, page 1-23).

грађана у ову наднационалну институцију – треба посматрати у односу на усвојени концепт независности те институције. Наиме, Европској централној банци су Уговором о функционисању Европске уније одређени основни циљ, утврђене функције које ће обављати ради остварења тог циља и поверена овлашћења која омогућавају несметано вршење тих функција. Такође јој се, ради обезбеђивања предуслова неопходних за несметано вршење утврђених функција, гарантује институционална, правна, персонална, функционална и финансијска независност. Та независност, између осталог, подразумева да институције, службе, агенције или органи Европске уније, као ни државе чланице нити њихови органи, не могу Европској централној банци давати упутства, захтевати претходне консултације поводом одлука које доноси ова банка или накнадно преиспитивати те одлуке, поништавати их или одлагати њихово дејство.⁵ Службеницима ЕЦБ-а гарантују се привилегије и имунитети попут оних које уживају дипломатски и конзуларни представници држава.⁶ Из свега наведеног произлази захтев за успостављањем правила и механизма који би били гаранција да ће службеници ове институције, на коју су државе чланице еврозоне пренеле суштинске атрибуте сопственог монетарног суверенитета – свој одговорни посао обављати поштено, стручно и савесно, водећи рачуна о интересима еврозоне, а не о својим личним интересима. Ово тим пре што је одредбама Статута ЕСЦБ-а и ЕЦБ-а које се тичу персоналне независности утврђена дужина мандата чланова Извршног одбора (осам година), као и веома стриктни основи за њихово разрешење.⁷

Успостављени етички оквир у Европској централној банци, који се састоји од Етичког кодекса чланова Управног савета, Етичког кодекса чланова Извршног одбора и Етичког кодекса запослених у Европској централној банци – има двоструку улогу. С једне стране, његов циљ је да утврди смернице у вези с питањима професионалне етике за ова лица, а с друге стране, он служи као обавештење јавности о томе који је стандард професионалног понашања који трећа лица могу да очекују када ступају у

⁵ Осим Суда правде Европске уније.

⁶ “Protocol on the privileges and immunities of the European Union”, *OJ C* 310, 16.12.2004.

⁷ С обзиром на то да и националне централне банке које су део евра система учествују у остваривању циљева Европског система централних банака, Статутом ЕСЦБ-а и ЕЦБ-а прописано је да закони о националним централним банкама морају да обезбеде да дужина мандата гувернера не буде краћа од пет година, као и да се основи за разрешење гувернера не смеју разликовати од основа за разрешење чланова Извршног одбора.

контакт са Европском централном банком, односно њеним представницима. Стога етички кодекси у Европској централној банци изричито утврђују етичка питања око којих је постигнута општа сагласност, као и стандарде за које Европска централна банка налази да их запослени и чланови њених органа морају поштовати. Такође, ови етички кодекси појашњавају мерила на основу којих ће се утврђивати да ли лица на која се односе ови стандарди поштују те стандарде, односно да ли испуњавају обавезе утврђене тим кодексима. Ради тумачења одредаба етичких кодекса и њихове ефикасне примене у пракси, успостављена је функција етичког саветника, који запосленима и члановима органа ЕЦБ-а даје смернице за примену кодекса у конкретним ситуацијама. Етички саветник је дужан да информације које му изнесу запослени третира као поверљиве, али се његови савети и тумачења генерализују и такви објављују на интранет страници ЕЦБ-а, ради едукације. Запослени који поступи у складу са саветом или тумачењем етичког саветника не може сносити дисциплинску одговорност за кршење обавеза из радног односа коју је такво поступање евентуално произвело. Међутим, поступање по савету етичког саветника, запосленог, наравно, не може ослободити евентуалне одговорности за штету коју је такво понашање проузроковало изван Европске централне банке. На крају, с обзиром на то да је материју која се уређује етичким кодексом врло тешко нормирати, јер се, без обзира на евентуалне прописане санкције, у бити увек највише ослања на савест и здрав разум лица на која се односи, истакнуто је да правилна примена кодекса зависи пре свега од професионализма и савести службеника, али и да се од руководиоца очекује да својим понашањем и поштовањем принципа утврђених кодексима, дају пример осталим запосленима.

II) ЕТИЧКИ КОДЕКС ЧЛАНОВА УПРАВНОГ САВЕТА

Етички Кодекс чланова Управног савета из 2002. године измењен је и допуњен Меморандумом о разумевању, који су чланови Управног савета потписали 16. јануара 2007. године.⁸ Овим кодексом утврђени су смернице, стандарди и мерила, као и општа сагласност чланова Управног савета у вези са етичким питањима које су ти чланови и њихови заменици дужни да поштују у обављању својих функција. Од чланова Управног савета се, дакле, очекује да поштују највише стандарде професионалног

---

⁸ “Memorandum of Understanding amending the Memorandum of Understanding on a Code of Conduct for the members of the Governing Council”, *OJ C* 10, 16.1.2007.

понашања, да своју функцију обављају поштено, независно, непристрасно и разборито, да интерес Европске централне банке не подреде личном интересу, као и да избегавају сваку ситуацију која може довести до сукоба интереса. Поред тога, од њих се очекује да буду свесни значаја своје функције и одговорности, да имају на уму да је та функција јавна, те да се понашају на начин који одржава и унапређује поверење јавности у Европску централну банку. Поред значаја овог етичког кодекса за очување угледа Европске централне банке, као наднационалне институције – његов домаћај се на изванредан начин протеже и на националне нивое држава које су део еврозоне. Наиме, гувернерима централних банака држава еврозоне су, као члановима Управног савета, овим кодексом утврђена јасна правила које се тичу сукоба интереса, примања поклона и сл, те је на посредан начин постављен стандард испод којег се не може ићи у прописивању етичких правила за ова лица на националним нивоима.

Независност

Одредбама Етичког кодекса чланова Управног савета конкретизују се одредбе Уговора о функционисању Европске уније и Статута ЕСЦБ-а и ЕЦБ-а којима се гарантује независност Европске централне банке. Наиме, овим одредбама се, за конкретне ситуације, уређује понашање чланова Управног савета, које обезбеђује поштовање прокламованог принципа независности. Тако је потврђено да у обављању својих функција, односно у вршењу поверених овлашћења, чланови Управног савета не смеју примати нити тражити упутства од институција или тела Европске уније, од влада држава чланица или од било ког другог тела, укључујући и тела у којима су такође чланови. Поред тога, прописано је да су чланови Управног савета дужни да функцију врше у општем интересу еврозоне. Изузетно, само код гласања о питањима еnumerативно утврђеним у члану 10. став 3. Статута ЕСЦБ-а и ЕЦБ-а (питања која се односе на капитал Европске централне банке, пренос девизних резерви на Европску централну банку, расподелу монетарног дохотка националних централних банака и расподелу нето добити и губитака Европске централне банке), гувернери могу, поред општег интереса еврозоне, да узму у обзир и интерес своје централне банке, као акционара. Етичким кодексом је недвосмислено утврђено да тражење или примање, односно прихватање било какве користи, награде, накнаде или поклона чија вредност прелази 200 евра (без обзира на то да ли су изражени у новцу), а који је у непосредној или посредној вези с функцијом члана Управног савета, и то од било ког поклонодавца осим

од Европског система централних банака – представља кршење принципа независности. Међутим, чланови Управног савета могу прихватити позив за конференцију, пријем, културну манифестацију или забаву организовану у вези с тим догађајима, укључујући и пригодно гостопримство, ако је њихово учешће, односно присуство на таквом догађају примерено функцији коју врше. У том смислу, они могу од организатора такве конференције прихватити и накнаду трошкова смештаја и путовања који су примерени с обзиром на трајање њиховог ангажмана, осим у случају кад су организатори оне институције над којима врше надзор. У сваком случају, чланови Управног савета морају с посебном обазривошћу разматрати сваки овакав позив. Иста правила важе и за супружнике, односно партнере чланова Управног савета ако се позиви односе и на њих и ако је њихово присуство на таквим догађајима у складу са општеприхваћеним обичајима. Поред тога, чланови Управног савета не смеју примати накнаде за предавања или говоре које држе у својству члана Управног одбора Европске централне банке. Такође, чланови овог органа дужни су да воде рачуна о томе да њихове активности које нису у вези са Европским системом централних банака (било да су плаћене или неплаћене) не смеју негативно утицати на њихово вршење функције члана Управног савета нити смеју нанети штету угледу Европске централне банке. У том смислу је прецизирано да је члан Управног савета, ако као додатни посао обавља научну или академску активност, дужан да јасно назначи да су ставови које износи лични и да не представљају ставове Управног савета нити Европске централне банке. Ако даје изјаве за јавност о питањима у вези с Европским системом централних банака, члан Управног савета мора имати у виду своју функцију и улогу у том савету. Односи чланова овог органа са интересним групама морају бити засновани на приступу који је у складу с њиховом независношћу као чланова Управног савета и с принципом интегритета. Као механизам надзора над поштовањем ових стандарда, прописано је да су чланови Управног савета дужни да једном годишње председнику ЕЦБ-а доставе списак додатних активности које врше за време трајања мандата.

Спречавање сукоба интереса

Члан Управног савета дужан је да избегава сваку ситуацију која може довести до сукоба интереса. У том смислу је утврђено да сукоб интереса може настати када члан Управног савета има приватни или лични интерес који утиче, може да утиче или изгледа као да утиче на непристрасно и

објективно вршење његових функција. Такође, приватни или лични интерес дефинисан је као потенцијална корист за члана Управног савета, члана његове породице, рођака, пријатеља или познаника. С обзиром на посебан значај појединих одлука из надлежности овог органа, Етичким кодексом истакнуто је да су чланови Управног савета дужни да делују с пуном независношћу и непристрасношћу нарочито ако се има на уму утицај који ће одлуке тог савета имати на тржишна кретања. Осим тога, чланови Управног савета не смеју поверљиве информације којима имају приступ користити за вршење приватних финансијских трансакција, било директно или индиректно, било за свој рачун и на сопствени ризик, било за рачун трећег лица и на ризик тог лица. Дужност поштовања ових принципа не престаје с престанком мандата члана Управног савета. Наиме, ови чланови су дужни да и у наредних годину дана после престанка вршења функције настоје да избегну било који сукоб интереса који може проистећи из њихових приватних или професионалних активности. Конкретно, они су дужни да писмено обавесте Управни савет о својој намери да отпочну са обављањем такве активности и да о томе прибаве његово мишљење пре отпочињања обављања те активности.

Поверљивост информација

Чланови Управног савета дужни су да пажљиво поступају са информацијама и подацима који су означени као тајна. О томе су нарочито дужни да воде рачуна при обраћању јавности или на конференцијама за штампу, посебно кад је реч о одлукама из области монетарне политике које још увек нису званично објављене. Такође, чланови Управног савета дужни су да предузму све неопходне мере како би обезбедили да и друге особе које имају приступ поверљивим информацијама поштују обавезу чувања тајне.

III) ЕТИЧКИ КОДЕКС ЧЛАНОВА ИЗВРШНОГ ОДБОРА

Етички и професионални стандарди понашања чланова Извршног одбора утврђени су посебним етичким кодексом који је усвојен 23. априла 2010. године.⁹ Међутим, ова лица су дужна да се понашају и у складу са етичким правилима који важе за запослене у ЕЦБ-у и за

---

⁹ “Supplementary Code of Ethics Criteria for the members of the Executive Board of the European Central Bank”, *OJ C* 104, 23.4.2010.

чланове Управног савета – и то у складу са оним која нису у супротности са одредбама Етичког кодекса чланова Извршног одбора.

Забрана примања поклона

Основни принцип у вези с примањем поклона јесте да оно, ни у ком случају, не сме нарушити објективност и слободу одлучивања чланова Извршног одбора или утицати на ту објективност и слободу, нити сме створити неприкладну обавезу или очекивање било на страни поклонодавца или на страни поклонопримца. Поклоном се сматра било која корист или погодност (финансијске или друге природе) која је на било који начин у вези са задацима и дужностима повереним члану Извршног одбора и која не представља договорену накнаду за пружене услуге – било да је дата или понуђена члану Извршног одбора, члану његове породице, њиховим блиским познаницима или професионалним сарадницима. Овај принцип је конкретизован на тај начин што је прописано да, ако члан Извршног одбора прими поклон од представника приватног сектора – може такав поклон задржати ако његова вредност не прелази 50 евра. Ако у датој ситуацији није у могућности да одбије поклон чија вредност прелази 50 евра, члан Извршног одбора дужан је да тај поклон преда Европској централној банци, осим ако разлику између вредности поклона и износа од 50 евра уплати Европској централној банци.¹⁰ Што се тиче поклона од представника других централних банака и јавног сектора, као и представника националних и међународних институција – процена да ли је реч о пригодном поклону, не заснива се само на процени његове вредности, већ се узима у обзир и шта је поклон, ко је поклонодавац, у којим околностима је поклон уручен и др, те је прописано да члан Извршног одбора може задржати поклон који не превазилази оно што је уобичајено и што се сматра пригодним. С обзиром на то да су јавне набавке нарочито осетљива област када је реч о питањима која се односе на сукоб интереса и корупцију – истакнуто је да чланови Извршног одбора не смеју тражити нити примати поклоне од лица која учествују у поступцима јавних набавки. Поред тога, за чланове Извршног одбора утврђена су слична правила у вези с учешћем на конференцијама,

---

¹⁰ Дозвољена вредност поклона ког члан Извршног одбора може задржати смањена је у односу на претходни Етички кодекс (из 2006), који је као прикладне прописивао поклоне вредности до 100 евра.

пријемима и културним манифестацијама, као и за чланове Управног савета. Тако је прописано да чланови Извршног одбора могу, водећи рачуна о обавези поштовања принципа независности и избегавања сукоба интереса, прихватити позив за конференцију, пријем, културну манифестацију или забаву организовану у вези с тим догађајима, укључујући и пригодно гостопримство – ако је њихово учешће, односно присуство на таквом догађају примерено функцији коју врше или је у интересу ЕЦБ-а. У том смислу, они могу од организатора такве конференције прихватити и накнаду трошкова смештаја и путовања који су примерени с обзиром на трајање њиховог ангажмана. Водећи рачуна о томе да сама функција члана Извршног одбора подразумева присуствовање појединим скуповима и јавним догађајима, Етичким кодексом је прописано да члан Извршног одбора мора да, с посебном обазривошћу, размотри сваки позив за пријем у четири ока, док, по правилу, може прихватити позив за скуп коме ће присуствовати већи број људи. Иста правила важе и за супружнике, односно партнере чланова Извршног одбора, ако се позиви односе и на њих и ако је њихово присуство на таквим догађајима у складу са општеприхваћеним обичајима. Накнаду коју чланови Извршног одбора приме за предавања или говоре које држе у својству члана Извршног одбора ЕЦБ-а, Европска централна банка ће искористити у хуманитарне сврхе.

Додатни послови

С обзиром на то да обављање додатних послова ван Европске централне банке може бити осетљиво са становишта сукоба интереса, угледа ЕЦБ-а, као и принципа независности, посебна пажња је посвећена условима под којима се ти послови могу обављати. Тако је прописано да чланови Извршног одбора могу обављати научне и наставне активности, као и друге непрофитне активности, али, пошто су ова лица запослена у ЕЦБ-у и то у радном односу с пуним радним временом – за сваку врсту додатног ангажовања (плаћеног или неплаћеног) неопходна им је сагласност Управног савета. Етичким кодексом је изричито прописано да за активности које врше приватно, чланови Извршног одбора могу прихватити накнаду која је сразмерна њиховом ангажовању и која не прелази уобичајени износ накнаде за ту врсту посла. Без обзира на то што је члановима Извршног одбора неопходна сагласност Управног савета за обављање додатних послова и активности – успостављен је и механизам накнадне контроле додатних ангажовања ових лица, на тај

начин што је прописано да су дужни да једном годишње доставе председнику Европске централне банке извештај о додатним пословима и активностима, као и о приходима оствареним по том основу.

Поштовање забране коришћења привилегованих информација

Имајући у виду значај њихове функције и чињеницу да имају приступ најширем спектру привилегованих информација, за чланове Извршног одбора су, поред правила која важе за све запослене, прописана и додатна ограничења. Наиме, од чланова Извршног одбора очекује се да управљање својим инвестицијама повере једном или више портфолио менаџера, с пуним дискреционим правом. Ова препорука се, међутим, не односи на постојеће текуће рачуне, депозите и штедне улоге и сл, нити на могућност да члан Извршног одбора с времена на време уложи средства у непокретност или за куповину извесних добара.

IV) ЕТИЧКИ КОДЕКС ЗАПОСЛЕНИХ У ЕВРОПСКОЈ ЦЕНТРАЛНОЈ БАНЦИ

Основни принцип Етичког кодекса запослених у Европској централној банци.¹¹ У својим међусобним односима, запослени треба да се понашају као Европљани, односно као грађани Европске уније, без националних предрасуда, да размењују своја културна наслеђа, с циљем да достигну ниво тимског рада и тимског духа који превазилази културне разлике међу њима. У том смислу, запослени је посебно дужан да се уздржава од сваког облика дискриминације, а нарочито од дискриминације засноване на раси, националности, полу, годишту, физичком инвалидитету, сексуалном опредељењу, политичком мишљењу, филозофском ставу или верском опредељењу. Сексуално узнемиравање, психичко или физичко малтретирање, као и било какво друго слично понашање – најстроже је забрањено. Запослени су дужни да покажу саосећање и поштовање према другима и да престану са сваким понашањем које друга особа сматра увредљивим, на први наговештај тога. Ниједан запослени не може трпети негативне последице због тога што је спречио или пријавио узнемиравање или малтретирање. У односима с трећим лицима запослени је дужан да поступа с предусретљивошћу, ефикасно, коректно и љубазно. Запослени

---

¹¹ “Part 0 of the ECB Staff Rules containing the Ethics Framework“, *OJ C* 40, 9.2.2011.

су дужни да трећем лицу, у мери у којој је то могуће, доставе све тражене информације, као и да те информације буду јасне и разумљиве. Ако из неког разлога није могуће доставити информацију коју је треће лице тражило, запослени су дужни да јасно, односно на разумљив начин наведу тај разлог. Запослени мора бити пажљив у својим односима са интересним групацијама и средствима јавног информисања, нарочито када је реч о питањима повезаним с његовим пословима у Европској централној банци, а мора и да води рачуна о интересима те банке. Све медијске захтеве за информацијама које се односе на пословање Европске централне банке – запослени је дужан да проследи надлежној служби. Односе између запослених у Европској централној банци и њихових колега у националним централним банкама које су део Европског система централних банака – треба да одликује блиска обострана сарадња, заснована на принципима недискриминације, једнаког третмана и избегавању предрасуда на националној основи. Међутим, та сарадња не сме да се одвија на начин који представља кршење обавезе чувања тајне у Европској централној банци. У том смислу, запослени нарочито морају имати на уму да нису све централне банке које су део Европског система централних банака, уједно и део евросистема, те да ова чињеница свакако утиче на обим могуће сарадње. Осим тога, у односима с националним централним банкама, запослени морају бити свесни својих обавеза које произлазе из лојалности према Европској централној банци, као и непристрасне улоге коју Европска централна банка има у Европском систему централних банака. Од запослених се даље очекује да послове који су им поверени обављају марљиво, ефикасно и у складу са својим најбољим могућностима. Поред тога, од њих се очекује да буду свесни значаја својих послова и одговорности, да воде рачуна о очекивањима јавности у погледу њиховог етичког поступања, те да се понашају на начин који одржава и унапређује поверење јавности у Европску централну банку и унапређује ефикасност њене администрације. Такође, запослени су дужни да се старају о имовини и ресурсима Европске централне банке, те не смеју дозволити трећим лицима да користе те ресурсе. Осим тога, коришћење ресурса и опреме Европске централне банке ограничено је искључиво на службене потребе (осим ако изричито није дозвољена употреба неког средства и за приватне сврхе), те их запослени могу користити само за обављање поверених послова, и то предузимајући све разумне мере за рационализацију трошкова. Привилегије и имунитети који се признају запосленима, гарантовани су искључиво у интересу Европске централне

банке, те ни на који начин не смеју послужити запосленом као изузеће од испуњавања његових приватних обавеза или од поштовања релевантних локалних закона. У том смислу, изричито је утврђено да сви запослени морају да се стриктно придржавају кривичних закона Немачке, као и других прописа који се тичу рада полиције.

Избегавање спољних утицаја

У својим односима с трећим лицима, запослени морају бити свесни репутације и независности Европске централне банке, те су дужни да се понашају на начин који одражава посвећеност Европске централне банке поштовању принципа независности. У том смислу, запослени не смеју примати нити тражити упутства од било које владе или од било ког тела, организације или лица изван Европске централне банке. Са аспекта очувања независности Европске централне банке, нарочито је значајна одредба којом се прописује дужност запосленог да обавести своје претпостављене о сваком покушају недозвољеног утицаја на Европску централну банку у вршењу њених функција.

Забрана примања поклона

Основни принцип који налаже да примање поклона, ни у ком случају, не сме нарушити објективност и слободу одлучивања запослених или утицати на ту објективност и слободу, нити сме створити неприкладну обавезу или очекивање било на страни поклонодавца или на страни поклонопримца – примењен је и овом случају. У том смислу, запослени може прихватити само уобичајено гостопримство и симболичан, односно пригодан поклон – ако би се одбијање таквог гостопримства или поклона сматрало неприкладним или увредљивим. Етичким кодексом је прописана општа забрана примања и тражења поклона, осим ако је реч о следећим изузецима: а) гостопримству или забави које је приредио представник приватног сектора, а чија вредност, односно трошкови не прелазе износ од 50 евра; б) поклону који запослени прими од представника друге централне банке или јавног сектора, као и представника национале или међународне институције, а који не превазилази оно што је уобичајено и што се сматра пригодним у таквим односима. Запослени који прими поклон који није пригодан – треба да настоји да поклон врати поклонодавцу и да га обавести о правилима Европске централне банке у вези с примањем поклона. Ако враћање поклона поклонодавцу није могуће, запослени је дужан да поклон преда

Европској централној банци, а дужан је и да пријави сваки поклон чија вредност прелази 10 евра, а који није обухваће¹² наведеним изузецима. Обавеза пријављивања односи се и *на поклоне које чланови породице запосленог приме од поклонодавца који је на било који начин повезан са његовим запослењем у ЕЦБ-у.*

Додатне активности

Запослени могу обављати само оне додатне активности које, ни на који начин, не утичу на обављање њихових послова у Европској централној банци и које не могу довести до сукоба интереса. У том смислу, запослени може обављати неплаћене активности у области науке, културе, образовања, спорта, хуманитарног рада, религије, социјалног рада, као и других области добротворног рада – ако такве активности не утичу негативно на обављање његових послова, односно извршавање његових обавеза у Европској централној банци и ако те *активности вероватно не* могу довести до сукоба интереса. За све остале плаћене и неплаћене активности ван радног времена запослени мора да прибави сагласност Европске централне банке, а нарочито за истраживање, држање предавања и писање чланака и књига на теме које су у вези са Европском централном банком и њеним циљевима. За активности ван радног времена које су повезане с његовим пословима у Европској централној банци – запослени не може примати накнаду. Европска централна банка може у било ком тренутку захтевати да запослени престане са обављањем додатних активности које нису у складу с одредбама Етичког кодекса или су престале да буду у складу с тим одредбама.¹³ Посебним правилима утврђена су ограничења у вези с политичким ангажовањем запослених у Европској централној банци, као и евентуалним избором ових лица на јавне функције. Поверљивост информација и слободан приступ информацијама од јавног значаја. Запослени су дужни да чувају тајну, те податке и информације који су означени као тајна не смеју откривати ни након престанка радног односа

---

¹² Више о изузећу од јурисдикције Немачке, као државе седишта: Уговор о седишту Европске централне банке, закључен с Немачком дана 18. септембра 1998. године. Видети: “Headquarters Agreement between the Government of the Federal Republic of Germany and the European Central Bank concerning the seat of the European Central Bank“, SEC/GovC/4/98/07.

¹³ Појам поклона се подудара са оним који је утврђен Етичким кодексом чланова Извршног одбора.

у Европској централној банци. То подразумева да се запослени мора уздржати од неовлашћеног откривања податка означеног као тајна, који је сазнао у оквиру обављања својих послова у Европској централној банци – било ком лицу изван Европске централне банке (укључујући и чланове њихових породица), као и колегама којима овај податак није неопходан за обављање њихових послова, осим ако је тај податак већ објављен или доступан јавности. Посебно је уређено поступање запосленог када је позван да, у судском или другом поступку, *изнесе податке* и информације означене као тајна. Наиме, ако је запослени позван да сведочи у судском или другом поступку у којем може бити питања која се тичу поверљивих информација и података Европске централне банке, дужан је да затражи дозволу Европске централне банке. Међутим, прописано је да се запосленом мора дати дозвола да сведочи ако би одбијање сведочења представљало основ за његову кривичну одговорност. Такође, запослени није дужан да тражи дозволу да би сведочио у поступку пред Судом правде Европске уније у спору између Европске централне банке и њеног запосленог или бившег запосленог. Обавезе запослених у погледу чувања тајне не спречавају слободан приступ информацијама од јавног значаја.¹⁴ Запослени који располаже личним подацима других запослених или грађана или има приступ тим подацима – дужан је да с тим подацима поступа у складу са директивом којом се уређује заштита личности при обради и преносу личних података. У том смислу, посебно је забрањено коришћење личних података у нелегитимне сврхе и њихов пренос неовлашћеним лицима.

Спречавање сукоба интереса

Од свих запослених се очекује да послове који су им поверени обављају независно и непристрасно, а нарочито висок степен независности и непристрасности очекује се од запослених који обављају послове и активности у вези с финансијским трансакцијама Европске централне банке, као и анализама и *припремама одлука Европске централне банке које могу имати утицаја* на тржишна кретања. Запослени је дужан да избегава сваку ситуацију која може довести до сукоба интереса. У том смислу, сукоб интереса се дефинише на сличан начин као у Етичком

---

¹⁴ Поред наведених активности у области научног и хуманитарног рада, сагласност није потребна једино још за активности које се односе на једноставно конзервативно управљање породичним финансијама.

кодексу чланова Управног савета. Наиме, утврђено је да сукоб интереса може да настане када запослени има приватни или лични интерес који може да утиче или изгледа као да утиче на непристрасно и објективно вршење његових послова. Ако запослени у обављању својих послова дође у ситуацију да треба да одлучи о питању за које има лични интерес – дужан је да о томе без одлагања обавести претпостављеног или етичког саветника, а ЕЦБ ће предузети све потребне мере да би се избегао сукоб интереса. Запослени су дужни да обавесте претпостављеног или етичког саветника и о плаћеним пословима њихових супружника који могу довести до сукоба интереса. Како би се спречиле злоупотребе привилегованих информација и појава могућег сукоба интереса у нарочито осетљивој области какве су јавне набавке, изричито је утврђено да је запослени дужан да заинтересованим лицима даје само званичне информације и обавештења у вези с тим поступком, и то кроз званичне канале комуникације, а не усмено. Запослени је нарочито дужан да, током преговарања о потенцијалном запослењу ван Европске централне банке – поступа обазриво и с дужном пажњом кад саопштава информације у вези с пословањем те банке, а дужан је и да се, одмах после започињања таквих преговора, односно чим буде наговештаја да ће до таквих преговора доћи, уздржи од сваке активности која може бити повезана с будућим послодавцем ако њено даље обављање може довести до сукоба интереса или се може протумачити као злоупотреба положаја тог запосленог у Европској централној банци, као и да о томе обавести свог *претпостављеног*.

Забрана коришћења привилегованих информација

Правила Европске централне банке која се односе на забрану коришћења привилегованих информација су врло детаљна и стриктна. Разлог за то лежи у чињеници да су запосленима у ЕЦБ-у доступне веома значајне информације у вези са одлукама из области монетарне политике које утичу на тржишна кретања, као и подаци у вези с финансијским институцијама, финансијским трансакцијама и другим питањима. Ове информације би се, пре него што буду објављене и на тај начин учињене доступним свим учесницима на тржишту, могле злоупотребити на различите начине, ради стицања знатне имовинске користи за поједина лица, односно ради наношења знатне имовинске штете другима. Наведено поступање би могло угрозити и остваривање основних циљева Европске централне банке, јер постоји опасност да би тиме поједине одлуке из области монетарне политике биле лишене свог дејства. Поред тога, овакво поступање би несумњиво нарушило углед Европске централне банке,

нанело јој финансијске губитке и било правно сакционисано. Стога Европска централна банка третира приступ привилегованим информацијама као висок правни, финансијски и репутациони ризик.

За потребе Европске централе банке, привилегована информација је дефинисана као информација:

- која је позната запосленом,
- која се односи на пословање Европске централне банке, и
- која није објављена, односно која није доступна јавности.

Запослени су дужни да се уздрже од коришћења оваквих информација ради остваривања својих интереса или личних интереса неког трећег лица. У том смислу, запосленима је посебно забрањено да, користећи такве информације, остварују корист кроз финансијске трансакције или кроз пружање савета или препорука трећим лицима у вези с тим трансакцијама. Ова забрана важи и изван периода након престанка радног односа запосленог. Изузетак су једино краткорочне трансакције, под условом да је претходно прибављено мишљење етичког саветника да није реч о шпекулативној трансакцији, као и да је она оправдана. Ради праћења поштовања ових правила, као механизам контроле, успостављена је обавеза запослених да, за период *претходне и текуће календарске године*, чувају доказе о: а) својим банковним рачунима; б) свим пуномоћјима која су им трећа лица дала у вези са својим банковним рачунима, укључујући и кастоди рачуне; в) свим општим упутствима и смерницама, које су дали трећим лицима којима су поверили управљање својим инвестиционим портфолиом; г) свим куповинама или продајама средстава или права за сопствени рачун и на сопствени ризик, као и за рачун трећих лица; д) изводима с поменутих банковних рачуна; ђ) уговорима о хипотекарним и другим кредитима које су закључили, као и о кредитима чији су се услови променили; е) уплатама у пензијске фондове. На захтев надлежне службе ЕЦБ-а, запослени је дужан да достави наведену документацију за шест узастопних месеци – и то и годину дана након престанка његовог радног односа у Европској централној банци. С обзиром на то да нису свим категоријама запослених доступне исте врсте привилегованих информација, поред ових општих правила успостављен је посебан рестриктиван режим за запослене који, по природи свог посла, имају приступ привилегованим информацијама које се односе на монетарну политику Европске централне банке, девизни курс, финансијске операције, анализе из домена финансијске стабилности, као и свим другим информацијама на које је тржиште осетљиво.